

Vlaams
Parlement

vergadering **C245**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 29 mei 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het advies over de erkenning van de WO I-sites als werelderfgoed – 1975 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de verwaarlozing en het verval van onroerend erfgoed – 2035 (2017-2018)	6

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het advies over de erkenning van de WO I-sites als werelderfgoed – 1975 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Minister-president, we hadden het eerder al in de commissie over de mogelijke erkenning van de sites van Wereldoorlog I in België en Frankrijk als werelderfgoed door UNESCO. ICOMOS gaf begin dit jaar een eerste negatief tussentijds advies, mede omdat zij geen precedent willen creëren voor de opname van andere oorlogssites op de lijst. We hebben het daar een paar weken geleden uitgebreid over gehad in deze commissie.

België en Frankrijk besloten om toch door te zetten met de vraag tot erkenning. Op 15 mei 2018 raakte bekend dat het definitieve advies niet positief is. ICOMOS adviseert om de beslissing uit te stellen tot er een uitgebreid onderzoek is gebeurd of en hoe dergelijke sites op de Werelderfgoedlijst kunnen staan. De beslissing zelf is uiteraard niet definitief. U hebt al eerder gezegd dat de kans klein is dat een negatief advies van ICOMOS zal leiden tot een positieve beslissing van het Werelderfgoedcomité eind juni, begin juli.

Minister-president, welke stappen zult u nog ondernemen om het dossier in de positieve zin te beïnvloeden? Komt er een uitgebreid onderzoek door het Werelderfgoedcomité of ICOMOS om na te gaan of dergelijke sites een plaats hebben op de Werelderfgoedlijst? Zo ja, welke rol kan Vlaanderen daarbij spelen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's wij hebben dit dossier al uitgebreid behandeld in de commissievergadering van 17 april. Ik ga niet terugkomen op de informatie van toen.

Zoals ik toen meegedeeld heb, hebben wij bijkomende informatie en argumentatie bezorgd aan ICOMOS, dat zijn definitieve advies van 15 mei 2015 heeft bijgesteld.

Het definitieve advies is niet negatief, maar het voorstel is om het dossier uit te stellen en eerst een fundamenteel debat te voeren over de plaats van recent conflictgerelateerd erfgoed op de Werelderfgoedlijst. Dat ligt in de lijn van wat ik hier al enkele jaren zeg, namelijk dat er een grote terughoudendheid is bij ICOMOS in de kringen van werelderfgoed om over te gaan tot erkenning van werelderfgoed met een connectie met recente conflicten. Er is niet alleen een grote terughoudendheid, bij een aantal mensen is er ook een vrees voor.

Het advies om uit te stellen brengt ons en het Werelderfgoedcomité op ongekend terrein. In principe beschrijven de operationele richtlijnen voor de opmaak van een werelderfgoed dossier maar vier mogelijke adviezen en dus ook maar vier mogelijke beslissingen. Ten eerste: de nominatie inschrijven op de Werelderfgoedlijst, 'to inscribe'. Ten tweede: de nominatie terugverwijzen naar de lidstaat voor beperkte aanpassingen en aanvullingen, 'to refer'. Ten derde: de nominatie uitstellen voor een meer diepgaande en substantiële herziening, 'to defer'. Ten vierde: de nominatie niet inschrijven; het dossier kan dan in principe niet opnieuw aan het Werelderfgoedcomité worden voorgelegd, 'not to inscribe'. De optie om uit te stellen, 'to postpone', is niet opgenomen in de operationele richtlijnen van het Werelderfgoedcomité. Bij ons weten is er ook geen enkel precedent

waarbij het Werelderfgoedcomité een andere beslissing heeft genomen over een voorstel dan de vier opties die ik net heb toegelicht.

Het is afgestemd met onze Waalse en Franse partners dat wij een brief zullen sturen aan de voorzitter van het Werelderfgoedcomité om meer verduidelijking te vragen over de inhoudelijke, juridische en politieke implicaties van deze beslissing. Tegelijkertijd gaan wij door met de procedure en gaan we er wel degelijk voor om ons dossier op de zitting van het Werelderfgoedcomité in Bahrein te behandelen.

Het is niet de eerste keer dat het Werelderfgoedcomité een debat zal voeren over conflictgerelateerd erfgoed. Ik heb al gezegd dat er voorafgaand aan de inschrijving van het concentratiekamp van Auschwitz in 1979 en van de ruïnes van Hiroshima in 1996 er ook zware discussies waren over de plaats van conflictgerelateerde dossiers op de Werelderfgoedlijst. Die dossiers zijn uiteindelijk wel opgenomen op de Werelderfgoedlijst. Daar zal dus nu over gedebatteerd worden.

Wij houden onze vraag aan. Dit debat neemt dan de vorm aan van een nevenactiviteit tijdens 42e sessie van het Werelderfgoedcomité. Vlaanderen, Wallonië en Frankrijk hebben vanuit hun ervaring met het WO I-werelderfgoed dossier hun kennis en expertise al aangeboden om deel te nemen aan het debat. Dat zal ons nog eens toelaten om duidelijk te maken dat het hier gaat om een dossier dat een boodschap van vrede, herdenking en verzoening brengt, de grondprincipes die aan de basis lagen van de oprichting van de UNESCO.

Naast de deelname aan het debat met inhoudelijke argumenten, blijven we de nodige contacten leggen. We zetten in op informatieverstrekking aan alle 21 landen die momenteel lid zijn van het Werelderfgoedcomité, omdat zij de definitieve beslissing nemen. Zoals ik in april al zei, hebben we op 21 maart in Parijs een toelichting georganiseerd over het WO I-erfgoed dossier voor alle geïnteresseerde UNESCO-lidstaten. Wij gaan dus door met alle mogelijke inspanningen en we willen ook dat dit dossier besproken wordt op de bijeenkomst in Bahrein.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord.

Als ik het goed begrijp, zult u door middel van een brief meer duidelijkheid vragen aan het Werelderfgoedcomité over wat er nu precies te doen staat. Is die brief ondertussen al verstuurd? Wanneer ongeveer verwacht u daarop dan antwoord?

Verder heb ik begrepen dat u toch zou proberen om van de beslissing eind juni, begin juli in Bahrein een positieve beslissing te maken, zodat de sites toch op de Werelderfgoedlijst zouden kunnen komen en dat u geen uitgebreid onderzoek wilt afwachten, zoals voorgesteld door ICOMOS. Begrijp ik dat goed?

Hebt u al meer informatie of zo'n uitgebreid onderzoek van ICOMOS er effectief zal komen en in hoeverre wij vanuit Vlaanderen daarin een rol kunnen spelen? U zei al dat er tijdens het Werelderfgoedcomité in Bahrein een sessie zal plaatsvinden rond de problematiek. Maar komt er effectief ook een uitgebreid onderzoek om in de toekomst dergelijke sites meer mogelijkheden te geven om op de lijst terecht te komen?

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, alle lof voor u en uw administratie voor de inzet en voor het feit dat u de inspanningen blijft voortzetten voor het WO I-erfgoed.

Minister-president, ik was samen met u op een viering van 20 jaar In Flanders Fields Museum in Ieper, waar de vredesboodschap, die uiteindelijk in het Vlaamse

DNA zit, nog eens duidelijk werd aan de hand van een heel mooi spektakel. Ik heb u daar gemist, collega Soens. We hadden samen een hart onder de riem van het UNESCO-dossier kunnen steken.

Er waren dit weekend ook verschillende herdenkingsplechtigheden op de Amerikaanse begraafplaatsen over de hele wereld, onder andere ook op de Amerikaanse begraafplaats Flanders Field Waregem, de enige Amerikaanse begraafplaats van de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen en België. 368 soldaten vonden daar hun laatste rustplaats, nog eens 43 soldaten staan vermeld op de muur van de vermisten.

Het was dit jaar een speciale gelegenheid vanwege de herdenking van 100 jaar einde van WO I. De Vlaamse overheid investeerde samen met de stad in een nieuw belevings- en bezoekerscentrum, HIPPO.WAR, in het kader van het Impulsfonds voor toeristisch- recreatieve infrastructuurprojecten Grote Oorlog. Dat museum brengt bekende en minder bekende verhalen over de Eerste Wereldoorlog, over de rol van Amerikanen bij de bevrijding van onze regio, de rol van het paard zelfs. Want verhalen zijn nu eenmaal heel belangrijk. Het zijn verhalen over gruwel, over oorlog, die we echt nooit mogen vergeten, omdat ze de levens hebben gekost van zoveel jonge mensen. Dat is toch net wat UNESCO en het Werelderfgoedcomité willen bereiken: de erkenning van monumenten en sites die belangrijk zijn voor de huidige en voor de toekomstige generaties. Ik hoop dan ook dat dit dossier – inderdaad, zoals u zegt, conflictgerelateerd, maar toch een boodschap van vrede – uiteindelijk een positieve afloop kent, omdat het perfect past in de principes van UNESCO.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, de brief om uitleg is een manier van formuleren om te zeggen dat dit niet een van de beslissingen is die kunnen worden genomen, dat het niet conform het reglement is. We zullen daarop wijzen. Er zijn voor ons vier mogelijkheden om daarover te beslissen. De brief kan vandaag of morgen worden verstuurd en moest nog worden voorzien van een hoffelijkheidsvertaling. Er is afgestemd met de collega's in Wallonië en Frankrijk. Ik zal die brief versturen. Dat zal in de eerste dagen gebeuren. Wellicht zal die brief morgen vertrekken.

Er moet geen uitgebreid onderzoek meer gebeuren. We hebben een dossier van meer dan duizend pagina's. Dat dossier is perfect onderbouwd. We hebben daar ook gelukwensen voor gekregen. Wat moet gebeuren, is een debat, een principiële debat: doen we het, ja of neen? Wetenschappers moeten daarover dan in mijn ogen geen meer uitgebreid onderzoek doen. Het wetenschappelijke onderzoek is gebeurd. Het dossier is nog een beetje verfijnd. We hebben bijkomende informatie verstrekt. Dat dossier is in onze ogen klaar om tot een beslissing te komen.

Wat wij willen, is uiteraard een positieve beslissing. Maar dat is een beslissing die nu moet worden genomen door dat comité, net zoals destijds na debatten ertoe beslist is om Auschwitz, om Hiroshima te erkennen. Dat is wat wij nu zullen vragen. Ik zie echt niet in dat een wetenschappelijk comité daarover nog een onderzoek moet doen. Het gaat over de vraag of er inderdaad nog compatibiliteit is met de erkenning van die sites, met het gedachtegoed van UNESCO. Ons antwoord is: ja. We onderbouwen dat ook en zeggen waarom dat zo is. Zeker nu, 100 jaar na WO I, staat alles nog meer, zoals collega Van Werde zegt, in het teken van de verzoening, van de vrede. Er moet daarover een principiële beslissing worden genomen. We zullen dat dus ook vragen. De brief die we nu versturen, is eigenlijk om te zeggen dat het voorstel van ICOMOS nergens in is opgenomen. Er zijn vier mogelijkheden, maar 'to postpone' is niet een van de mogelijkheden.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Minister-president, ik dank u voor de verdere verduidelijking. Ik kijk uit naar de reactie van het Werelderfgoedcomité en naar wat de uiteindelijke beslissing dan zal zijn in juni.

In eerdere betogen heb ik al gezegd dat het inderdaad over conflictgerelateerd erfgoed gaat, maar dat het in de eerste plaats sites zijn die erg belangrijk zijn voor herinneringseducatie, voor vredeseducatie, zeker naar onze jongeren van vandaag. Symbolisch zou het wel heel erg mooi zijn indien de sites zouden kunnen worden erkend als werelderfgoed vóór 11 november 2018.

We zullen de beslissing van eind juni, begin juli in Bahrein moeten afwachten. Laat ons hopen dat dat een positieve beslissing zal zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de verwaarlozing en het verval van onroerend erfgoed – 2035 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, minister-president, collega's, het erfgoedbeleid heeft als doel het bewaren en ontsluiten van ons patrimonium. Om dat te bereiken, beschikt u over een decretaal kader en een instrumentarium. Daarnaast worden we ons meer en meer bewust van het belang van erfgoed in Vlaanderen als drager van ons collectief geheugen en onze identiteit. Die bewustwording is de afgelopen decennia alleen maar groter geworden, een verdienste van het beleid, professionals en talrijke vrijwilligers die dagelijks hun schouders zetten onder de erfgoedzorg.

Maar dat betekent echter niet dat er geen mazen in het net zijn. Nog altijd gaan er in Vlaanderen waardevolle monumenten verloren. Ik denk aan de kerk van Anzegem, die in 2014 uitbrandde, of de Sint-Niklaaskerk in Westkapelle en een vakwerkhoeve in Diepenbeek. Ook weersomstandigheden spelen hun rol, zoals stormen, en ook de Tweede Wereldoorlog heeft lelijk huisgehouden in ons land. U gaf een mooi overzicht in mijn eerdere schriftelijke vraag van april 2015.

Er is ook erfgoed dat het slachtoffer is van wanbeheer. Midden april van dit jaar stortte in Hamont-Achel, de plek waar mijn roots liggen, de schuur van de voormalige Laathoeve gedeeltelijk in, eigenlijk zelfs voor 90 procent. Volgens de Erfgoedkoepel Hamont-Achel, met daarin het stadsbestuur en de lokale erfgoedverenigingen, gaat het duidelijk om een geval van bouwkundige verwaarlozing, voorafgaand aan de instorting van de schuur. Voor de lokale gemeenschap is dit een enorme klap. De schuur maakte deel uit van een sedert 1980 beschermd dorpsgezicht, met een woonhuis, een bakhuis, stallingen en inrijpoorten en omliggende grachten. Enkele delen werden ook beschermd als monument.

Uit het antwoord op mijn recente schriftelijke vraag hierover kan ik afleiden dat er door uw diensten reeds verschillende acties werden ondernomen in wat u in uw antwoord noemt 'het handhavingstraject voor het instandhouding van ontwikkeling van deze site'. Na een klacht van de Erfgoed Hamont-Achel in maart 2017 volgde een politionele vaststelling, een proces-verbaal overlegd tussen agentschap en eigenaars, en in een latere fase tussen het agentschap en het gemeentebestuur. Er was een gecombineerd plaatsbezoek met alle betrokken

actoren, aangevuld met Erfgoedinspectie en een stabiliteitsingenieur, en toch stortte de schuur midden april 2018 in.

Minister, werd de urgentie van de fysieke toestand van de schuur volgens u voldoende vastgesteld in de rapportering voorafgaande aan de instorting? U bevestigt in uw antwoord dat er sprake is van 'verwaarlozing' door de eigenaar. Zal dat in dit geval leiden tot sancties. Zo ja, welke? Bestaat er in het handhavingstraject zoiets als een spoedprocedure voor ernstig bedreigd erfgoed? Denkt u dat de handhavingsprocedure en rapportage moeten worden bijgestuurd in de richting van een snellere opvolging en meer dwingend karakter, om dergelijke situaties in de toekomst te vermijden?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Van Werde, u hebt al een schriftelijke vraag gesteld waarin een aantal details zijn verstrekt over alle contacten die er zijn geweest. Er is heel veel overleg met de betrokken landbouwers. Er zijn momenten geweest waarbij de burgemeester ook betrokken was. De urgentie van de fysieke toestand van de schuur is tijdens een plaatsbezoek op 23 maart 2017 vastgesteld.

Wat is er ondernomen na de gedeeltelijke instorting van de constructie? Na de instorting werden aan de eigenaar in een eerste fase instandhoudingswerken opgelegd. Tegen 4 juni 2018 moeten de nodige stuttingswerken, conform het verslag van de stabiliteitsingenieur, uitgevoerd worden. Tegen 4 juli 2018 moet de instorting gecontroleerd worden opgeruimd, onder de deskundige begeleiding van een bouwhistoricus.

Daarna komt de fase van het herstel. In de mate dat de eigenaar er niet zelf toe overgaat, kunnen er gedwongen maatregelen worden genomen. Dat kan een gerechtelijke procedure zijn met gerechtelijke herstelmaatregelen, of er kunnen ook bestuurlijke maatregelen worden getroffen. Men heeft de indruk dat de man niet van slechte wil is, maar niet de nodige middelen heeft om die werken uit te voeren. We zullen afwachten wat de uitkomst is. In alle geval zal de afdeling Handhaving, in overleg met Onroerend Erfgoed, de nodige maatregelen nemen.

Ik denk niet dat er bijkomende instrumenten nodig zijn. We hebben net het decreet helemaal aangepast. Het handavingsinstrumentarium is gemoderniseerd en er kan volop toepassing van worden gemaakt, ook van bestuurlijke handhaving.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik blijf het een ontzettend spijtige zaak vinden. Ik weet dat er heel veel is gebeurd. Moedwillig verzuim wou ik in eerste instantie in de mond nemen, maar als u zegt dat de man geen middelen heeft, dan vraag ik me af wat het vervolg zal zijn, want de man zal nu helemaal geen middelen hebben om de schuur volledig herop te bouwen. Het lijkt me nog veel moeilijker.

De man heeft de Laathoeve in de jaren 80 voor een appel en een ei gekocht. Er waren toen al delen beschermd. Heeft die man toen begrepen wat bescherming en beschermd erfgoed inhoudt en wat de consequentie daarvan kan zijn?

Ik vernam ook dat de hoeve is gelegen in natuurgebied. Dat zou natuurlijk een herbestemming, waar eventueel over werd gesproken, niet eenvoudig maken. De gemeente zou daarom in 2017 al een overleg hebben gehad over een eventuele aankoop en herbestemming. Heeft dat overleg iets opgeleverd? Weet u dat? Wat is de houding van de eigenaar? Is hij bereid tot verkoop? Welke nieuwe bestemming zou het gemeentebestuur dan eventueel voor ogen hebben? Is het een optie voor het agentschap Onroerend Erfgoed wat men eventueel voor ogen heeft?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Wat de evolutie betreft, weten we niet of die man echt insolvent is. Hij zegt dat, maar het is mogelijk dat hij wel kan betalen en dat hij tot nu toe de boot heeft afgehouden. Er zijn in elk geval dwangmiddelen. Indien hij dit niet doet, kan altijd worden overgegaan tot een herstelling op zijn kosten. Er is natuurlijk altijd de waarde van de gebouwen en van de constructie zelf. We kunnen de kosten daarop verhalen. Ik wil hier echter niet op vooruitlopen. Eerst moet hij de voorlopige stuttings- en opruimingswerken uitvoeren. Dan moet hij tot de herstelling overgaan. Indien dat niet gebeurt, zal de procedure starten.

Ik weet niets van gesprekken die met de gemeente zouden zijn gevoerd over een aankoop en een herbestemming door de gemeente. Ik kan me hierover informeren, maar zonder enige kennis van de onderhandelingen spreek ik nu puur theoretisch. Dit zou, bijvoorbeeld, kunnen leiden tot een dading. Het is mogelijk dat de gemeente dit tegen de geschatte waarde overneemt en de kosten aftrekt die moeten worden gemaakt om tot herstelling over te gaan. Het geheel kan dan worden opgelost met een dading tussen drie partijen. Dat lijkt me een mogelijkheid, maar ik wil hier niet op vooruitlopen. Dit is het eerste wat ik hierover hoor. We kunnen dit signaleren. Indien de gemeente echt geïnteresseerd is, kan dit, puur theoretisch gesproken, eventueel een oplossing zijn. Ik heb geen enkel zich op wensen, verlangens of beleidsopties van de gemeente in die richting.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik begrip dat u niet op deze kwestie kunt vooruitlopen. Ik zal dit hier blijven volgen. Een stukje van mijn jeugd is ingestort en ik voel me moreel verantwoordelijk om dit te blijven opvolgen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.